כא: ר"ן ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים רש"י

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' ג טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ב:
ה ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע שם סעיף [ח] יג:
ו ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ח יפ"ל מהל' נדרים הלכה ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ז ועיין בב"י: [ד טוש"ע שם]:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו'. נדרים לא שאין: (ב) ר"ה ל"ל וכו'. כתרטה אבל כש"ל ואיכא הוא נמחק:

מוסף רש"י

אין פותחין בחרטה. אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקרו אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקיקה (שרובין סד: ע"ש [תוד"ה פותחין]).

תוספות

אלא כעין ארבעה נדרים. שפותחין (לעיל) אדעתא דהכי מי נדרת וכולו אומר לא נמכוון לנדור אלא כעין ד' נדרים אלא נתכוון בהם לאיסור: **קסבר אין פותחין לנדר בחרטה.** נומר לו מתחרט אתה שהיית רוצה שלא יהיה עליך נדר מתחלה דהכוא פתח לא תשוי ליה בהדיא נדר טעות אלא אומר לו אדעתא דהכי נדרת וכולו אומר אילו ידעתי כן לא הייתי נדר דמשוי ליה נדר טעות מעיקרא: ורב יוסף נמי מעיקרא: **אבר** ל"ה לא. אלא מתחרט אני על שנדרתי כל עיקר ודוקא כשמתחרט מעיקרא כדפרישת אבל אם אינו מתחרט מעיקרא אלא אין פותחין בחרטה זו: דקסבר פותחין בחרטה:

דאמר חד טפי מן סלע ואידך בגיר מן שקל זרוזין הוא ולאו דוקא: **מי דמי גבי צונן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה.** הלכך מסתפי האי דאי מודה ליה בטפת צונן שלא יאכילנו הרבה ומש"ה אמר טפת צונן ולאו דוקא אבל הכא דליכא למימר הכי דלמא דוקא קאמר ולא לזרז. ולא איפשיטא בעיין ונקטינן לחומרא: **תנא אני הסירו.** דמשמע שהן מותרין בלא שאלה: **אין מכס מסיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו.** כלומר שאין לו להתיר בחרטה אלא בפתח שהנדר כשהוא ניתר בפתח מומים מתוכו שהוא נדר טעות והוי כעין ארבעה נדרים אבל בחרטה לא. והיינו טעמא דעדיף פתח מחרטה לפי שכל נדר שהוא ניתר בפתח הרי הנודר אומר שאפילו בתחלה כשנדר אילו היה נותן אל לבו אותו פתח לא היה נודר ונמצא נדרו בטעות אבל נדר שהוא ניתר בחרטה אינו מוצא עם עצמו שום ענין שאילו היה נותנו אל לבו מתחלה שלא היה נודר אלא שהוא אומר עכשיו מתוך הכעס או מפני מהירות נדרתי ועכשיו אני מתחרט על שנדרתי מעולם: **אמר ליה לבך עלך.** כלומר היה לבך מיושב עליך בשעה שנדרת וגם עכשיו אינך מוחה בנדרך עד היום אלא שמיום זה ואילך אתה רואה לעקרו ואי הוי כי האי גוונא לא חרטה מיקרי דחרטה מעיקרא בענין או לא היה לבך מיושב עליך שמתוך הכעס נדרת ועכשיו אתה מוחה על הראשונות. א"נ לבך שהיה לך בשעה שנדרת הוא עליך עדיין שרואה אתה בנדרך עד עכשיו אלא שמיום זה ואילך אתה מתחרט בו: **אמר ליה לא.** כלומר שלא מתוך ישוב הדעת נדרתי בתחלה ולפיכך אני מתחרט כשנדרתי מעולם ומש"ה שרייה. ומיהו דוקא בחרטה דמעיקרא כי האי גוונא אבל בחרטה דהשתא לא ואפילו למאן דאמר פותחין בחרטה דאי לא תימא הכי מאי לישנא דפותחין דמשמע דב"ד פותחין לו ורב הונא ג"ל למשאל מידי מההוא דאתא לקמיה דודאי כיון שהיה שואל היתר מתחרט היה על נדרו מיהא מכאן ואילך וג"ל למשאל מיניה לבך עלך אלא ודאי משום דלא קני בחרטה דהשתא אלא בחרטה דמעיקרא הוא שאינו מיניה וכדפרישית: **אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה.** ואיכא דגרים קסבר פותחין בחרטה והכל עולה לטעם אחד לפי שענין זה דאילו היו י' בני אדם גרע מפתח ועדיף מחרטה גרע מפתח משום דלא היו עכשיו י' בני אדם שפייסוהו דגימא פתח מעליא הוי שאילו היה יודע כן לא היה נודר ועדיף מחרטה משום דבחרטה גרידא אינו מוצא שום ענין בעצמו שמחמתו לא היה נודר באותה שעה וזה היה[ז] בעצמו שאילו היו מפייסין אותו באותה שעה לא היה נודר ונמצא מתברר יותר שמתוך המהירות נדר ומש"ה מאן דגרים אין פותחין בחרטה ה"ק דבחרטה גרידתא אין פותחין אלא בחרטה שהיא מתברר יפה כזו ומאן דגרים פותחין בחרטה הכי קאמר דלא בעי פתח אלא חרטה ברורה: **כדו הסים.** כלומר אתה מתחרט חרטה דמעיקרא מלשון תוהא על הראשונות [קידושין מ:]: **אמר ליה ולא.** בתמיה: **ושרייה.** קסבר פותחין בחרטה. וכ"ת והא רב אסי הוא דאמר לעיל אין פותחין איכא למימר רבי אסי לאחוד ורב אסי לאוד: **בעיים נדור.** רוצה אתה עד עכשיו בנדרך אלא שמכאן ואילך אתה מתחרט ואם כן אין לך היתר: **אמר ליה ואי לא מרגזין לי וכו'.** כלומר אם לא הרגיזוני מתחלה כלום הייתי נודר לא נודאי אלא על ידי כעס נדרתי ולפיכך אני מתחרט עכשיו על שנדרתי מעולם: **אמר ליה הסא כדבעית.** כלומר שיהא הנדר מותר כרצונך: **מגירסך.** שכנות: [ח]**מילין דעויבא.** שראויה בכך להיות נעזבת שלא תהנה מאמה מפני אותן דברים: גרסינן בירושלמי[ט] רבי מונא נדר סליק לגבי רבי סימאי אמר ליה אילו הואי ידעת דבריתא מרחקין מינך דאתא נדרן נודר הוית א"ל לא ושרייה:

דפתחין

מי דמי גבי צונן [ו]צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה הכא ספיקא הוא דלמא פחות מסלע ויותר על שקל קאמר וזירוזין הוי או דלמא דוקא קאמר ונידרא הוי [א]תבעי [ב]אמר רב יהודה אמר רב אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כי אמריתא קמיה דשמואל אמר תנא תני ארבעה נדרים [ג]התירו חכמים ואת אמרת צריכין שאלה לחכם רב יוסף מתני לה להא שמעתא בהאי לישנא אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו קסבר [ד]אין פותחין בחרטה ההוא דאתא לקמיה דרב הונא א"ל לבך עלך א"ל לא [ה]ושרייה ההוא דאתא לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת א"ל לא [ו]והתירו תניא ר' יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך אם אמר לאו מתירין אותו [ז]ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו אומרים לו לאדם אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת אם אמר לאו מתירין אותו (סימן אסי ואלעזר יוחנן וינאי) ההוא דאתא לקמיה דר' אסי אמר ליה כדו תהית א"ל לא ושרייה ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית נדור א"ל אילו לא מרגזין לי לא בענין כלום א"ל תהא כבעית ההיא איתתא דאדרתה לברתה אתאי לקמיה דרבי יוחנן אמר לה אילו הוה ידעת דאמרן מגירתיך עלה דברתך אילו

מצטער אתה שנדרת דהיינו בחרטה: **בעיים נדור.** קיבלת הנדר מרצונך: **אי לא מרגזין לי.** אלמלא שהכעיסוני לא הייתי נודר: **אמר ליה הסא כבעיים.** הואיל ולא קיבלת מרצונך יהא מותר לך כמו שאתה רוצה דלא הוי נדר. והאי תנא סבר דאין פותחין בחרטה: **דאמרן מגירסיך.** שאומרות הסכיטות על כתף כמו ומגרת ביתה (שמות ג):

אילו

מי דמי גבי צונן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה. וזה שהיה מסרב בתחילה שיאכל אלא קימעא ושתה טיפת צונן ולאו לאכילה ושתיה מרובה קאמר כי כן דרכן של צדיקים לומר מעט ועושות הרבה וכי אמר ליה האי קונס טיפת צונן שאני טועם הכי נתכוון לומר לאותה טיפה שאתה רואה ליתן לי איני טועם דהיינו אכילה מרובה ולא נתכוון לטיפת צונן ממש הלכך [ח]אסור באכילה ושתיה מרובה ומותר לשתות הימנו טיפת צונן. אבל הכא דדילמא האי דאמר טפי מסלע דעתיה על פחות מסלע ליתן בשלשה דינרין והאי דאמר בגיר דעתיה על יותר משקל ליתן ג' דינרין: **וזירוזין הוי.** ומותר: **או דלמא דוקא קאמר ונדרא הוי.** ואסור: **אלא כעין ד' נדרים [הללו].** והני הוא דשרו משום דלית בהו ממש אבל שאר נדרים [ט] אין אדם רשאי להתיר עד שיתחרט הנודר מעצמו: **קסבר אין פותחין בחרטה.** שאין חכם רשאי לפתוח ולומר לו נדרת אדעתא דהכי כדאמרינן לקמן אלא הנודר הוא יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה: **אמר ליה לבך עלך.** כלומר עומד אתה על דעת הראשונה שרצונך עדיין באותו נדר: **אמר ליה לא.** כלומר מתחרט אני. אלמא קסבר פותחין בחרטה: **אם היו י' בני אדם כו'.** שאם פתחו לך בחרטה כשרצית לנדור כלום נדרת: **אמר ליה לאו.** קסבר אין פותחין בחרטה ולכך אמר ליה כה"ג דכיון דאמר אילו היו י' בני אדם כו' דמיעקר עקר לנדריה ולא הוי נדר כלל ולכך פותח בחרטה [כ] הוא אבל בעלמא אין פותחין בחרטה: קסבר רבי ישמעאל ברבי יוסי אין פותחין בחרטה: **כדו הסים.** מצטער אתה: **כדו הסים.** כבר אתה תוהא ומתחרט על נדרך מעיקרא: **אמר ליה אין ושרייה.** ויש"נ אמר ליה לא ושרייה ומתמיה קאמר לה: בעית ניחוי. חפץ אתה בנדרך ותוהא מתחרט: **אילו לא מרגזין לי בלום נדרית.** מתחלה לא נדרתי אלא בשביל מתוך רוגז שהרגיזוני ונתנה לי רוגזי ומתחרט אני מעיקרא: **תהא בבעית.** תהיה כרצונך והתיר לו: **מגירתך.** שכעוסיך: [מ]**מילי דעויבא.** דעויבא.

[ז] (כ"מ פז.). [ח] (מיר יח:). [ט] (לקמן עז:). [י] (תוספתא פ"ה). [כ] (ב"מ לחיים). [ל] ל"ל חס היה יודע בעצמו. יעב"ן. [מ] שיך לדף שאחר זה. [נ] (פ"ט טוה"מ). [ס] שיך לדף שאח"ז.

פירוש הרא"ש

צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה. ודלכם כשמומרים אדם אומרים לתת לו מעט הלכך לא הייל טיפת צונן הפלגה: **אלא כעין ארבעה נדרים.** עד שיתלה לו פתח שיאמר אדעתא דהכי לא נדרי ומנלא שלא היה משולם נדר כמו ד' נדרים הללו שלא היה בלבו לשום נדר: **ורב הונא סבר שותחין בחרטה.** פירוש בחרטה (פי') כל דהו רק שיאמר שטוח מתחרט מעצמו ודולה היה שלא נדר מעולם ואין צריך שיתלה לו החכם פתח לומר אדעתא דהכי נדרת: **א"ל אבר עלך.** אותו לב שהיה לך כשנדרת יבנו עדיין עליך ואינך מתחרט על מה שנדרת: **אמר ליה לא.** מתחרט אני מעיקרא על מה שנדרתי: **א"ל הוי עשרה בני אדם ש"יייסוך** בו'. כלומר שמפייסין אותך עתה: **קסבר אין פותחין בחרטה.** מדהוצרך למלות לו פתח זה ועולה לא הוי כי מלוי הוא שיקפידו קרוביו ואוהביו של אדם על מה שנדר: **הגיא ר' יהודה אומר אומרים בו'.** מייתי בריתא דפליגי תנאי בפלוגתא דהבן אמורא רבי יהודה דאמר אמרינן לו לבך עלך כרב הונא ורבי ישמעאל כרבה בר רב הונא והוא ליה כתנאי אלא דלשון נדרים משנה: בדו תהית. כבר אתה תוהא ומתחרט על נדרך מעיקרא: **אמר ליה אין ושרייה.** ויש"נ אמר ליה לא ושרייה ומתמיה קאמר לה: בעית ניחוי. חפץ אתה בנדרך ותוהא מתחרט: **אילו לא מרגזין לי בלום נדרית.** מתחלה לא נדרתי אלא מתוך רוגז שהרגיזוני ונתנה לי רוגזי ומתחרט אני מעיקרא: **תהא בבעית.** תהיה כרצונך והתיר לו: **מגירתך.** שכעוסיך: [מ]**מילי דעויבא.** אלמלא שראתה אמה בה דברים מכוערים שראתי להנשה ולעשה:

מסורת הש"ס

[ו] (ב"מ לחיים). [ז] (לקמן עז:). [ח] (תוספתא פ"ה). [ט] (ב"מ לחיים). [י] ל"ל חס היה יודע בעצמו. יעב"ן. [כ] שיך לדף שאחר זה. [ל] (פ"ט טוה"מ). [מ] שיך לדף שאח"ז.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com